

Biuletyn Polonistyczny

09.06.2026

Data wydarzenia: 24.11.2026 - 25.11.2026

Narracyjne atomy. Trwałość i zmienność podstawowych jednostek opowieści w kulturze. Międzynarodowa Konferencja Naukowej

Typ wydarzenia: Konferencja

Miejscowość: Kraków

Organizatorzy: Polska Akademia Umiejętności, Uniwersytet Jagielloński

Instytut Studiów Informacyjnych Uniwersytetu Jagiellońskiego, Komisja Medioznawcza Polskiej Akademii Umiejętności zapraszają do udziału w konferencji poświęconej trwałości i przemianom elementarnych struktur narracyjnych, które od wieków organizują ludzkie doświadczenia i sposoby opowiadania.

Interesują nas podstawowe, kulturowo rozpoznawalne matryce sensu – od form wywodzących się z tradycji oralnej po ich współczesne odpowiedniki funkcjonujące w środowisku cyfrowym.

W refleksji nad tymi strukturami korzystamy z szerokiego kontekstu teoretycznego, obejmującego m.in. badania nad typologią narracji, dynamiką kompozycji oraz minimalnymi jednostkami znaczenia. W tym polu mieszczą się zarówno klasyczne prace z zakresu morfologii opowieści i narratologii, jak i koncepcje badające fundamenty semantyczne opowiadania. Teorie te – od analiz folklorystycznych i strukturalnych, przez refleksje nad narracją historyczną i medialną, aż po współczesne ujęcia komunikacji cyfrowej – wskazują na nieustającą rolę elementarnych wzorców w porządkowaniu sensu.

Z perspektywy badań nad kulturą współczesną szczególnie interesuje nas to, jak podstawowe jednostki narracyjne funkcjonują dziś w zróżnicowanych mediach: w dziennikarstwie, prozie, filmie, grach, w przekazach wizualnych i w komunikacji sieciowej. Zwracamy uwagę zarówno na ich archetypiczną trwałość, jak i na intensywne przekształcenia zachodzące w warunkach cyfrowości.

Proponujemy roboczą kategorię „narracyjnych atomów”, rozumianych jako minimalne, powtarzalne matryce organizacji sensu funkcjonujące w różnych tradycjach i mediach. Interesuje nas zarówno ich stabilność, jak i zdolność do transformacji w procesach przechodzenia od elementarności do złożonych struktur narracyjnych. W centrum naszego namysłu znajduje się relacja między podstawowymi jednostkami opowieści a zmiennymi historycznie i technologicznie

architekturami znaczenia: od epiki i powieści, przez kino i serial, po narracje sieciowe i interaktywne.

Refleksja nad elementarnymi strukturami narracji stanowi trwały wątek europejskiej humanistyki. Jako inspirujące można wymienić koncepcje: Władimira Proppa, André Jollesa, Rolanda Barthesa, Paula Ricoeura, Gérarda Genetta czy Mieke Bal. Od badań folklorystycznych i morfologii baśni, poprzez strukturalne analizy gatunków, aż po współczesną narratologię i teorię mediów, powraca pytanie o minimalne formy organizujące sens — o takie jednostki narracyjne, które porządkują doświadczenie, utrwalają pamięć i umożliwiają transmisję znaczeń w różnych epokach i środowiskach komunikacyjnych.

Poszukiwanie elementarnych matryc sensu ("prostych form" A. Jollesa) funkcjonujących w kulturze oralnej i piśmiennej odnajdujemy w badaniach nad kompozycją oralną, ujęcie to znajduje wyraźny odpowiednik w badaniach rozwiniętych przez Milmana Parry'ego i Alberta Lorda, których analiza formuły oralnej — przedstawiona m.in. w *The Singer of Tales* (1960) — ukazała mechanizm przejścia od jednostek powtarzalnych do struktur epickich. Zdaniem niemieckiego Jollesa, gatunki przedliterackie, które funkcjonowały w ramach kultury oralnej, takie jak legenda, saga, mit, zagadka, powiedzenie, kazus, memorabile, baśń, żart, to nie tylko elementarne formy stanowiące narzędzia porządkowania doświadczenia (reprezentacje), lecz także mechanizmy kulturowej transmisji, umożliwiające jednostkom i wspólnotom artykulację relacji ze światem. W tej perspektywie elementarność oznacza nie tylko typologię form, lecz także dynamikę kompozycji: sposób, w jaki z powtarzalnych schematów wyłania się narracyjna całość. Trzeci wymiar refleksji nad elementarnością otwiera koncepcja minimalnych jednostek znaczenia rozwinięta przez Annę Wierzbicką w ramach teorii *Natural Semantic Metalanguage*. Poszukiwanie prymitywów semantycznych — nieredukowalnych składników sensu — prowadzi do pytania o ontologiczny fundament narracji: czy u podstaw form elementarnych znajdują się minimalne struktury znaczeniowe, które konstytuują możliwość opowiadania jako takiego?

Konferencja stanowi przestrzeń do transdyscyplinarnej rozmowy. Zapraszamy badaczki i badaczy reprezentujących antropologię, literaturoznawstwo, kulturoznawstwo, medioznawstwo oraz pokrewne dziedziny.

Proponowane obszary refleksji:

1. Ontologia i teoria „narracyjnych atomów”

- Status epistemologiczny podstawowych struktur narracyjnych: uniwersalne czy historycznie zmienne?
- Trwałość archetypicznych wzorców mimo zmian technologii i mediów.
- Elementarne struktury narracyjne jako modele organizacji wiedzy i redukcji złożoności.
- Hybrydyzacja i rekontekstualizacja dawnych wzorców w kulturze późnonowoczesnej.
- Zależność między elementarnymi a złożonymi układami narracyjnymi.

- Funkcjonowanie podstawowych struktur w ramach rozbudowanych narracji (powieść, film, serial, historiografia).
- Historyczne modele organizacji sensu jako konfiguracje powtarzalnych wzorców narracyjnych.

2. Transformacje medialne i cyfrowe

- Relacje między oralnością, piśmiennością a cyfrowością: ciągłość i zerwania.
- Przemiany przedsięwziętych wzorców narracyjnych w środowisku cyfrowym (memy, gry, fanfik, social media).
- Elementarne jednostki narracyjne w cybertekście, literaturze wirtualnej i formach immersyjnych.
- Obecność podstawowych wzorców narracyjnych w narracjach wizualnych: sztuka, film, serial, komiks, audiowizualność.
- Adaptacje mitu, sagi i legendy w filmie, serialach i grach jako przykłady medialnych translokacji.

3. Funkcje społeczne i kulturowe

- Społeczne i tożsamościowe funkcje podstawowych wzorców narracyjnych we współczesnej kulturze cyfrowej.
- Rola elementarnych struktur jako nośników pamięci zbiorowej i transmisji kulturowej.
- Archetypiczne formy w narracjach historycznych i historiografii.
- Obecność elementarnych wzorców narracyjnych w kulturze ludowej i popularnej.
- Wykorzystanie podstawowych struktur narracyjnych w reklamie, propagandzie i komunikacji politycznej.
- Krótkie formy wypowiedzi (żart, przysłowie, aforyzm) jako narzędzia negocjowania norm i porządków symbolicznych.

Abstrakty prosimy zgłaszać za pośrednictwem formularza rejestracji dostępnego pod linkiem:

[Formularz rejestracji uczestników konferencji – Wypełnij formularz](#)

Harmonogram i opłaty:

Opłata konferencyjna (obejmuje dwa dni konferencji): 1500,00 PLN/ 50,00 EUR

Opłata konferencyjna obejmuje posiłki (obiady, przerwy kawowe) zapewniane w trakcie konferencji, nie obejmuje jednak kosztów zakwaterowania. Na prośbę uczestnika konferencji organizatorzy mogą wskazać dostępne w pobliżu konferencji opcje noclegu i pomóc w rezerwacji.

Termin nadsyłania abstraktów (referatów): do 31 lipca 2026 r.

Powiadomienie o przyjęciu abstraktu: w ciągu 14 dni od daty zgłoszenia

Publikacja:

Artykuły wygłoszone podczas konferencji zostaną opublikowane jako rozdziały w monografii naukowej w języku angielskim.

Organizatorzy:

dr hab. Henryk Czubała, Komisja Medioznawcza Polskiej Akademii Umiejętności

dr Anna Folta-Rusin, Instytut Studiów Informacyjnych

Sekretarz konferencji:

dr Anna Folta-Rusin UJ, anna.folta@uj.edu.pl

Instytucje:

Instytut Studiów Informacyjnych, Uniwersytet Jagielloński

Komisja Medioznawcza Polskiej Akademii Umiejętności

Rada naukowa konferencji:

dr hab. Henryk Czubała, Komisja Medioznawcza Polskiej Akademii Umiejętności

prof. dr hab. Maciej Kawka, Komisja Medioznawcza Polskiej Akademii Umiejętności

prof. dr hab. Maria Wojtak, Instytut Językoznawstwa i Literaturoznawstwa, Wydział Filologiczny UMCS

dr hab. Magdalena Wójcik, prof. UJ, Instytut Studiów Informacyjnych UJ

dr hab. Włodzimierz Próchnicki, prof. UJ, Wydział Polonistyki UJ

dr Anna Folta-Rusin, Instytut Studiów Informacyjnych UJ

dr Sabina Sanetra-Półgrabi, Instytut Dziennikarstwa i Stosunków Międzynarodowych UKEN

Adres: Kraków, Budynek WZiKS, ul. prof. St. Łojasiewicza 4 30-348 Kraków

Data zgłaszania prelegentów: 31.07.2026

Opłata: 1500,00 PLN/ 50,00 EUR

Słowa kluczowe: media, narracje, media cyfrowe